

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. I-1234 2, 3, 4, 9, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 50 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 36¹, 36², 36³, 36⁴ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3135, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 582 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3137, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1591 12, 13 ir 22 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3138, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO NR. XII-1869 493 IR 589 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3136

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2019 m. sausio 23 d. sprendimo Nr. SV-S-1050 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 4–7 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 3, 4, 9, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 50 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 36¹, 36², 36³, 36⁴ straipsniais įstatymo projekto Nr. XIIP-3135 (toliau – Projektas) siekiui tobulinti šiuo metu galiojančią vaiko teisių apsaugą užtikrinančių priemonių sistemą, tačiau siūlyti Lietuvos Respublikos Seimui Projektą tobulinti, atsižvelgiant į šiuos siūlymus:

1.1. Atsižvelgiant į tai, kad mobiliosios komandos paskirtis – teikti šeimai terminuotą pagalbą, įvertinti pagalbos poreikį ir teikti rekomendacijas atvejo vadybininkui dėl kompleksinių paslaugų šeimai ir vaikui teikimo, siūlyti Projekto 1 straipsnio 3 dalimi siūlomo Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 7 dalies pakeitimo formuluotėje išbraukti žodžius „teikiant tęstinę kompleksinę pagalbą“.

1.2. Siekiant teikti prioritetą vaiko gyvenimui šeimoje su tėvais ir giminystės ryšių išlaikymui, tikslinga atsisakyti Projekto 1 straipsnio 5 dalimi siūlomo pakeitimo dėl vaiko interesų sąvokos apibrėžties tikslinimo ir papildyti Įstatymo 4 straipsnį nauju papunkčiu, apibrėžiančiu biologinės šeimos prioriteto principą: „Priimant sprendimus ar imantis bet kokių veiksmų, susijusių su vaiku, turi būti atsižvelgiama į vaiko prigimtinę teisę augti biologinėje šeimoje ir išsaugoti giminystės ryšius, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.“

1.3. Pritarti Projekto 2 straipsnio tikslui apsaugoti vaikus ir tėvus nuo neteisėto išskyrimo, tačiau šiuo metu Įstatyme esančią psichologinio smurto formuluotę palikti nepakeistą ir papildyti Įstatymo 12 straipsnio 3 dalį nuostata: „Už neteisėtą vaiko ir tėvų

išskyrimą vaiko teisių apsaugą užtikrinančios institucijos atsako šio įstatymo 29 straipsnyje nustatyta tvarka.“

1.4. Siūlytina tikslinti Projekto 6 straipsniu siūlomo keisti Įstatymo 31 straipsnio 4 dalies nuostatą, nes neapibrėžti duomenų subjektai (t. y. bet kokius su vaiku susijusius duomenis gali rinkti visi juridiniai ir fiziniai asmenys), neaiškus duomenų rinkimo tikslas, nenurodyta, kokie konkrečiai duomenys būtų tvarkomi. Atsižvelgiant į tai, siūlytina šią nuostatą tikslinti – Projekte arba duomenų valdytojų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyti, kokius asmens duomenis koku tikslu koks duomenų valdytojas turi teisę tvarkyti.

1.5. Projekto 6 straipsniu siūlomą Įstatymo 31 straipsnio 7 dalies pakeitimą tikslinti ir, siekiant teisinio aiškumo, taip pat siekiant apsaugoti bet kokio amžiaus vaikus su negalia, nustatyti taip: „Vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą pasirūpina, kad vaikas iki 6 metų, taip pat vaikas su negalia, atsižvelgiant į specialiuosius jo poreikius ir brandą, be objektyvios būtinybės neliktų be vyresnių kaip 14 metų asmenų priežiūros.“

1.6. Siekiant teisinio aiškumo, tobulinti Projekto 6 straipsniu siūlomą Įstatymo 31 straipsnio 8 dalies formuluotę ir ją išdėstyti taip: „Tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, sveikatos priežiūros ar kitokią pagalbą vaikui, jo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą teikiantys specialistai, vaiko mokyklos vadovai, kiti švietimo paslaugų teikėjai, mokytojai, kiti specialistai, teikiantys psichologinę, socialinę pedagoginę ir specialiąją pedagoginę pagalbą, turi bendradarbiauti vaiko teisių užtikrinimo srityje, nepaneigdami Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą teisės ir pareigos nevaržomai rūpintis vaiko religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus.“

1.7. Projekto 11–20 straipsniuose ir 21 straipsnio 1 dalyje siūlomą reagavimo į pranešimus apie galimą vaiko teisių pažeidimą, pagalbos vaikui ir šeimai teikimo bei atvejo vadybos proceso teisinį reguliavimą tobulinti, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seime registruoto Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 14, 31, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 49, 50 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 36¹, 36², 36³ ir 36⁴ straipsniais ir 38, 39 ir 40 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto Nr. XIIIIP-3034 5, 6, 7, 8 ir 9 straipsnių nuostatas.

1.8. Atkreipti dėmesį, kad šiuo metu bylos dėl teismo leidimo išdavimo supaprastinto proceso tvarka teisėjo iniciatyva taip pat gali būti nagrinėjamos žodinio proceso tvarka ir teismo nutartis leisti paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą arba atsisakyti duoti šį leidimą gali būti skundžiama atskiruoju skundu pagal Civilinio proceso kodekso 335 straipsnio 1 dalį.

Teismo leidimų išdavimo nagrinėjimas ieškinio teisenos tvarka užtruktų neprognozuojamai ilgai, nes teismo nutartis dėl ieškinio priėmimo turi būti priimta per dešimt dienų nuo atitinkamo ieškinio registravimo teisme dienos; siųsdamas pranešimą dėl atsiliepimų į pareikštą ieškinį pateikimo atsakovui ir tretiesiems asmenims, teismas nustato ne trumpesnę kaip keturiolikos ir ne ilgesnę kaip trisdešimties dienų terminą atsiliepimams pareikšti, vėliau teismas sprendžia klausimą dėl parengiamojo teismo posėdžio paskyrimo,

parengiamasis teismo posėdis turi įvykti ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo nutarties priėmimo, taip pat gali ilgai trukti apeliacinis procesas ir t. t. (Civilinio proceso kodekso 137 straipsnio 3 dalis, 142 straipsnio 1 dalis, 228 straipsnio 2 dalis, 301–325 straipsniai). Taigi, nustatyta bylų nagrinėjimo ginčo teiseną procedūra nepadėtų užtikrinti geriausių vaiko interesų, nes neapibrėžtą laiką vaiko paėmimas iš tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą būtų nepatvirtintas ir nepatvirtintas teismo.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, siūlytina Projekto 21 straipsnyje siūlomame Įstatymo 42 straipsnio 2 dalies pakeitime atsisakyti nuostatų dėl prašymo dėl leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjimo Civilinio proceso kodekso XIX skyriuje nustatyta tvarka ir įtraukti nuostatas dėl šio prašymo nagrinėjimo Civilinio proceso kodekso XXXIX skyriuje nustatyta tvarka.

1.9. Pritarti Projekto 21 straipsnio 3 dalimi siūlomam Įstatymo 42 straipsnio 5 dalies 2 punkto pakeitimui – išbraukti žodį „saugumui“, tačiau tobulinti šį punktą, atsižvelgiant į Įstatymo 2 straipsnio 13 dalį, – vietoj žodžių „kyla pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei“ įrašyti žodžius „vaikas yra jam nesaugioje aplinkoje“.

2. Pritarti Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 12, 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIP-3138 (toliau – Projektas Nr. XIIIP-3138) siekiui užtikrinti antrinės teisinės pagalbos teikimą, neatsižvelgiant į turimą turtą ir pajamas, vaiko tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, kai teismas nagrinėja bylą dėl leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą, tačiau patobulinti Projekte Nr. XIIIP-3138 siūlomas teisinio reguliavimo priemones, atsižvelgiant į šiuos pasiūlymus:

2.1. Siekiant užtikrinti, kad nebūtų ribojama asmenų teisė patiems apsispręsti dėl jų galimai pažeistų teisių gynimo būdo ir suteikti galimybę visišką civilinį veiksnumą turintiems vaiko tėvams (vienam iš jų) savarankiškai pasirūpinti tinkamu atstovavimu – patiems (pačiam) pasirinkti advokatą, siūlytina atsisakyti imperatyvaus reikalavimo Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) visais atvejais kreiptis dėl antrinės teisinės pagalbos suteikimo.

2.2. Siekiant proceso operatyvumo, vadovaujantis teisėkūros sistemiškumo principu, siūlytina atsisakyti Projekto Nr. XIIIP-3138 3 straipsnyje nustatyto teisinio reguliavimo, pagal kurį Tarnybos galimybė kreiptis į teismą dėl teismo leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų atstovų pagal įstatymą išdavimo priklausytų nuo Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos gauto atsakymo. Bylose dėl teismo leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar jo atstovų pagal įstatymą būtų racionalu numatyti analogišką teisinį reguliavimą, kaip ir bylose dėl tėvų valdžios apribojimo ar jo panaikinimo.

3. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 582 straipsnio pakeitimo projektui Nr. XIIIP-3137, tačiau jį tobulinti, atsižvelgiant į tai, kad visų be išimties teismo leidimų paimiti vaiką iš tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjimas žodinio proceso tvarka galėtų apsunkinti teisminį nagrinėjimą ir pailginti bylų nagrinėjimo terminus, o tai neatitiktų geriausių vaiko interesų. Keičiamame Civilinio proceso kodekso 582 straipsnyje

tikslinga įtvirtinti pagrindinį principą, kad bylos dėl leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjamos žodinio proceso tvarka, tačiau numatyti galimybę teismui išimtiniais atvejais nuspręsti bylą nagrinėti rašytinio proceso tvarka, todėl Civilinio proceso kodekso 582 straipsnio 1 dalį siūloma papildyti nuostata: „Bylos dėl leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjamos žodinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai teismui pakanka byloje esančių įrodymų išnagrinėti bylą rašytinio proceso tvarka ir pats teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, nusprendžia bylą nagrinėti rašytinio proceso tvarka. Žodinis bylos dėl leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjimas rengiamas, jeigu bet kuris byloje dalyvaujantis asmuo paprašo žodinio bylos nagrinėjimo. Nagrinėjant bylą žodinio proceso tvarka, teismo posėdžio eiga nefiksuojaama.“

4. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso Nr. XII-1869 493 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-3136 siekiui, bet siūlyti Lietuvos Respublikos Seimui svarstyti projektą kartu su Lietuvos Respublikos Seime registruotu Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso Nr. XII-1869 75 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIIIIP-3035.

5. Atkreipti Lietuvos Respublikos Seimo dėmesį, kad, preliminariais skaičiavimais, Projektu Nr. XIIIIP-3138 siūlomiems valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo pakeitimams įgyvendinti reikėtų apie 90 000 eurų per metus.

Lėšų poreikis Projekto 11–21 straipsnių nuostatomis įgyvendinti (mobiliųjų komandų funkcijoms išplėsti, papildomoms atvejo vadybininko pareigyboms savivaldybėse įsteigti, kompleksinėms paslaugoms šeimoms teikti) galėtų būti apskaičiuotas tik atlikus individualų kiekvienos savivaldybės situacijos įvertinimą, todėl 2019 m. šios priemonės galėtų būti finansuojamos tik iš Tarnybai ir savivaldybėms skiriamų asignavimų.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras

Teisės skyriaus patarėja

Gintarė Bertauskienė

2019-01-30

Lietuvos Respublikos
Socialinės apsaugos ir darbo ministras
Linas Kukuraišis

Asmenų priėmimo ir
dokumentų valdymo skyriaus
stillistė

Angelė Rukšėnienė

2019-01-30